

2. Зелянко, С. В. Інтэртэкст у публіцыстычным маўленні / С. В. Зелянко ; навук. рэд. В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2012. – 195 с.
3. Михайлин, И. Л. Основы журналистики : учебник / И. Л. Михайлин. – 5-е вид., перероб. та доп. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.

Юлія Лук'янюк

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ЭКСПРЭСІЎНАСЦЬ ЯК АДНА З ЛІНГВАСТЫЛІСТЫЧНЫХ АСАБЛІВАСЦЯЎ КАМУНІКАЦЫІ Ў САЦЫЯЛЬНАЙ СЕТЦЫ FACEBOOK

Інтэрнэт-камунікацыя – адна з адносна новых сфер бытавання мовы, якія вельмі хутка развіваюцца. «Пачаткам станаўлення сусветнай камп'ютарнай сеткі інтэрнэт прынята лічыць 1986 г., калі Нацыянальны навуковы фонд стварыў навуковую камп'ютарную сетку і аб'яднаў яе з ARPANET. З тых часоў яе папулярнасць пастаянна расце, са сродку перадачы электронных пасланняў інтэрнэт ператварыўся сёння ў месца для сустрэч, напоўненае людзьмі і ідэямі, стаў кіберпрасторай, светам камунікацыі, інфармацыі і ўцех, у якім не існуе паняцця “адлегласць”» [1].

Экспрэсіўнасць – гэта ўласцівасць лексічнай адзінкі, а таксама адзінак іншых узроўняў мовы; экспрэсіўнае лексічнае значэнне (змест, семантыка) – сістэмнае значэнне лексічнай адзінкі; экспрэсіўная лексічная адзінка, экспрэсіўнае слова, экспрэсіўная намінацыя, экспрэсіў – лексема і лексіка-семантычны варыянт (ЛСВ) лексемы; экспрэсіўная адзінка мовы, экспрэсіў – адзінка любога ўзроўню; экспрэсіўны лексічны фонд (корпус) мовы – частка лексічнага фонду, лексічная падсістэма; экспрэсіўны фонд (корпус) мовы – сукупнасць рознаўзроўневых адзінак, якія валодаюць уласцівасцю экспрэсіўнасці як элементы моўнай сістэмы; экспрэсіўная функцыя (функцыі), экспрэсіўны эфект (В. Тэлія) – прагматычная функцыя (функцыі) экспрэсіўнай лексічнай адзінкі і іншых экспрэсіўных адзінак мовы. Экспрэсіўнасць у інтэрнэт-камунікацыі валодае як вербальнай, так і невербальнай формай.

Разгледзім некалькі найбольш частотных сродкаў экспрэсіўнасці ва ўмовах зносін у сацыяльнай сетцы амаль на ўсіх моўных узроўнях.

Фанетыка-графічныя сродкі.

1) Паўтарэнне літар пры пісьме ў эмацыянальна значных словах. Такая з'ява назіраецца як сярод галосных, так і сярод зычных, паасобку і разам, са злучком ці без яго. Такія прыклады ў першую чаргу сігналізуюць

аб моцным эмацыйным уздыме таго, хто піша, яго жаданні выказацца і быць пачутым. Як правіла, карыстальнікі «расцягваюць» словы пры пісьме, калі яны нечым вельмі ўзрадаваны, раззлаваны ці проста ўзбуджаны: «Это ЛЮБОВЬ!!! ВОСХИЩАЮСЬ!!!! Дааа... Оооо!!!!!!!»; «Оууу) я зайзрошчууу) ты пачнеш ужо чытаць «Інтэрнат»»); «Это если вода в кране хорошая (не редкость, но дааааалеко не везде)»; «На кого из знаменитостей ты похож? Если бы ты был животным, то каким? Кем ты был в прошлой жизни? Сколько дерьма в твоей голове? Ну Денис, нууууу!!!!»; «Эээ, неее, так я магу ж і расказаць)))».

Нярэдка такая манера пісьма служыць для прыцягнення ўвагі, калі суразмоўца праяўляе мала актыўнасці, ці для наладжвання кантакту пасля доўгага маўчання. Ствараецца ўражанне, быццам такім чынам карыстальнікі спрабуюць «дакрычацца» да суразмоўцы, імітуючы пры пісьме вуснае маўленне.

2) Выкарыстанне эратываў – слоў ці выразаў, якія спецыяльна скажаюцца носьбітам мовы, які валодае літаратурнай нормай. Лінгвіст Г. Гусейнаў прапанаваў для такіх напісанняў тэрмін «эратыв» [2]. Самыя цікавыя прыклады – парушэнне правілаў напісання ненаціскных галосных у корані слоў, аглушэнне зычных у слабай пазіцыі ці азвачэнне глухіх зычных на канцы слова і г. д.: *Не то слово, королева; ой ну вот ни надатут!*; *а ты ціпа неадукаваная неанціліхентка?*)); *на фкус і цвет таварышэй. нэт; мо мне норм тое, што табе не.*

3) Фанетычная кампрэсія – г. зн. рэалізацыя прынцыпу моўнай эканоміі, уласцівай гутарковаму маўленню: *ваще (вообще), сопсно (собственно), чё (чего), какнить (как-нибудь), ся (себя), ачочо? еСТЬССЫЛЬ?*

Лексіка-фразаалагічныя сродкі.

1) Выкарыстанне акронімаў. Тут мы назіраем узаемадзейнае лексікі і словаўтварэння: узнікаючы ў выніку словаўтваральных працэсаў, вытворныя пачынаюць «жыць уласным жыццём», ператвараючыся ў самастойныя лексемы. Папулярнасць скарачэнняў тлумачыцца тым, што яны эканомяць час (значна прасцей і хутчэй напісаць *снс*, чым *спасибо*), што з'яўляецца важным ва ўмовах жывых інтэрактыўных зносін. Прычым акронімы могуць утварацца як ад рускіх слоў (*ца – сейчас, лю – люблю, мими – мила, милы, тож – тоже, норм – нормально, нра – нравится, хз – не ведаю, не ўпэўнены*), так і шляхам запазычання англійскіх акронімаў (*upd(update) – зменена, абноўлена, лол – lol (laughing out loud), рофл – rofl (rolling on the floor laughing) – 'смяяцца ці катацца па падлозе ад смеху', втф – wtf (what the fuck) – 'якога чорта', омг – omg (oh my god) – 'божа мой', імхо – imho (in my humble opinion) – 'я лічу'*).

2) Экспрэсіўна афарбаваная лексіка, гэта значыць словы, якія змяшчаюць у сваім лексічным значэнні адмоўную або станоўчую эмацыянальную ацэнку прадмета гаворкі. У інтэрнэт-асяроддзі часцей за ўсё ў такіх выпадках выкарыстоўваецца маладзёжны ці камп'ютарны слэнг. Параўнаем: словы са станоўчай канатацыяй: *клёвыі, чумавы, кайф, руліць, абалдзець, выразна, афігець*; з адмоўнай ацэнкай рознай ступені: *ня айс, печалька, адстой, лажа, боян, хрень, бздўра, фіговы, галімы*.

3) Фразеалагічныя адзінкі. Адным з самых распаўсюджаных спосабаў выражэння адносінаў таго, хто гаворыць, да чаго-небудзь з'яўляюцца фразеалагізмы – устойлівыя, лексічна непадзельныя словазлучэнні, якія надаюць масленню яркасць і вобразнасць. У інтэрнэт-зносінах фразеалагізмы разглядаюцца ў рамках такой з'явы, як мемы. Упершыню паняцце «мем» было ўжыта англійскім прафесарам Р. Докінз у кнізе «Эгаістычны ген», у якой аўтарка апісвае новы падыход да эвалюцыі жывых арганізмаў. Р. Докінз увадзіць гэтае паняцце як адзінку перадачы сацыякультурнай спадчыны або адзінку імітацыі (ад *грэч.* *μίμημα* – «мімем») [3].

Сінтаксічныя сродкі.

1) Парцэляцыя – расчляненне, драбненне выказвання, падача інфармацыі часткамі, што сведчыць аб эмацыянальнасці, вялікім хваляванні: «Ці не. Ты прыкінь. Яны мяне пракінуў. Я ў шоку проста»; «Да уж. Магла б і паехаць. гультайка»; «Слоў няма. Адны эмоцыі. Вельмі прыемна!!»

2) Выкарыстанне эліптычнай канструкцыі – сінтаксічнай фігуры, сутнасць якой у тым, што адзін з кампанентаў выказвання ў гаворцы не згадваецца, «апускаецца» з мэтай надання тэксту большай выразнасці, дынамічнасці; з дапамогай эліпсісу перадаецца хуткая змена падзей, дзеянняў, напружаны псіхалагічны стан аўтара: «Я яму такая навошта ты гаворыш усё гэта, а ён узяў і кінуў трубку, так і не размаўлялі з ім учора».

3) Выкарыстанне паўтораў: «ну прама страта страт»; «крыўдна, вельмі крыўдна».

Такім чынам, для сучаснага носьбіта мовы выражэнне эмоцый – надзвычай актуальная патрэба, абавязковая ў зносінах. Карыстальнікі сацыяльных сетак звяртаюцца да фанетычных, графічных, лексічных, марфалагічных, сінтаксічных і іншых сродкаў выражэння эмоцый. Самым распаўсюджаным спосабам іх выражэння ў сацыяльнай сетцы Facebook з'яўляецца графічны, накіраваны на зрокавае ўспрыманне інфармацыі, прыём, заснаваны на ўспрыманні знешніх, графічных сігналаў.

Літаратура

1. Акопов, Г. Л. Глобальные проблемы и опасности сетевой политики / Г. Л. Акопов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://problem.politnet.ru/oglavlen.html>. – Дата доступа : 10.09.2017.
2. Гусейнов, Г. «Берлога веблога». Введение в эрратическую семантику / Г. Гусейнов // «Говорим по-русски» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.speakrus.ru/gg/microprosa_erratica-1.htm. – Дата доступа : 10.09.2017.
3. Докинз, Р. Эгоистичный ген / Р. Докинз [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://loveread.ec/view_global.php?id=45988. – Дата доступа : 02.09.2017.

Інеса Навасельцава

Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт

ПРЭЦЭДЭНТНЫ ФЕНОМЕН ЯК СРОДАК АКТУАЛІЗАЦЫІ ГАЗЕТНЫХ ЗАГАЛОЎКАЎ

Інтэргэкстуальнасць, прэцэдэнтнасць, моўная гульня – адметныя рысы сённяшніх газетных тэкстаў. Стылістычна важкую пазіцыю ў структуры публікацыі займае заглавак – індэксальны знак, што служыць рэпрэзэнтантам тэксту і належыць да тых яго кампазіцыйных элементаў, якія адразу павінны прыцягваць увагу чытача. Таму ў сучасным загатоўку найбольш значнай з’яўляецца прагматычная функцыя. Мовазнаўца В. Іўчанкаў зазначае, што «ўцягненне чытача ў публічны дыялог, атрактыванасць газетнай мовы адбіваецца на ўсёй структуры газетнага тэксту і на сінтаксічных структурах яго пабудовы. Сэнс гэтых змен наглядаецца ва ўзмацненні інфармацыйнай накіраванасці загатоўкаў... У цэлым заўважаецца тэндэнцыя да афармлення загатоўкаў сучасных газет прэдыкатыўнымі канструкцыямі, у адрозненне ад дамінавання намінацыйнага афармлення іх у мове СМІ савецкага часу» [1, с. 127]. Стварыць лёгкі для ўспрымання і адначасова інтрыгавальны, трапны, сэнсава ёмісты заглавак – адна са складаных задач журналіста. Ужыванне ў публіцыстычным дыскурсе прэцэдэнтных феноменаў – адзін з метадалагічных прыёмаў стварэння тэксту. Асноўнай умовай выкарыстання тэкстаў, якія маркіруюць прэцэдэнтнасць, з’яўляецца «ўсвядомленасць адрасантам факта адсылкі да пэўнага тэксту і знаёмства адрасата з першатэкстам, яго здольнасць расшыфраваць адсылку да гэтага тэксту» [2, с. 32].

Асаблівую значнасць, экспрэсіўную акцэнтацыю набывае выкарыстанне прэцэдэнтных феноменаў у якасці загатоўка. Ёмісты ў семантычным плане прэцэдэнтны заглавак адсылае чытача да першаснага